

Sygn. akt IV CK 372/05

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 stycznia 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Tadeusz Żyznowski (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)

SSN Barbara Myszka

Protokolant Izabela Czapowska

w sprawie z powództwa I. SA w W.

przeciwko R. S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 19 stycznia 2006 r.,

kasacji pozwanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 9 grudnia 2004 r.,

uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację (pkt II) i orzekającej o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt III) i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Na podstawie weksła powód – I. S.A. dochodził od pozwanych dłużników wekslowych, w tym – pozwanego R. S. (poręczyciela wekslowego), rat leasingowych (w kwocie 20.012,74 zł) i kary umownej (w kwocie 22.575,38 zł). Sąd Rejonowy zasądził dochodzone należności od pozwanych dłużników wekslowych. Zarzuty od nakazu zapłaty wniósł jedynie R. S. (poręczyciel wekslowych), a wobec pozostałych pozwanych nakaz uprawomocnił się. Sąd Okręgowy utrzymał nakaz zapłaty w mocy także wobec pozwanego poręczyciela. Rozstrzygnięcie swoje oparł na następujących ustaleniach faktycznych.

Powód (leasingodawca) zawarł umowę leasingu z A. Z. i M. W. obejmującą wyposażenie dyskoteki. Kontrahentki te wystawiły weksel dla zabezpieczenia wiarygodności powoda wynikającego z tej umowy. Poręczenie na wekslu złożył m.in. pozwany R. S. W deklaracji wekslowej upoważniono powoda do uzupełnienia weksła sumą odpowiadającą zadłużeniu wystawców wynikającego z umowy leasingu. Pozostawiono także miejsce płatności weksła do uznania powoda. Pozwany zajmował się dystrybucją sprzętu służącego wyposażeniu dyskotek i był zainteresowany w zawarciu przez wystawczynię weksła wspomnianej umowy leasingu. Umowa leasingu została przez powoda wypowiedziana w związku niewywiązywaniem się z niej przez kontrahentki. Zgodnie z postanowieniami ogólnych warunków umów leasingu (cyt. dalej jako – o.w.u. leasingu”), leasingobiorca miał obowiązek bezzwłocznie i na własny koszt zwrócić przedmiot leasingu. Pozwane kontrahentki nie wywiązały się z tego obowiązku, toteż sprzęt objęty leasingiem nie został zdemontowany. Ostatecznie przejął go inny nabywca w tym samym lokalu. Na kwotę umieszczoną na wekslu składały się należne powodowi raty leasingowe w kwocie 20.012,74 zł oraz kary umowne w wysokości 22.575,38 zł.

W ocenie Sądu Okręgowego, powód (remitent) mógł uzupełnić weksel wspomnianymi należnościami. Upoważniała go bowiem do tego treść deklaracji wekslowej i fakt wykazania tych należności.

W wyniku apelacji pozwanego Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w stosunku do pozwanego R. S. w ten sposób, że uchylił nakazał zapłaty w odniesieniu do kwoty 22.575,38 zł i oddalił apelację w pozostałym zakresie, tj. w odniesieniu do kwoty obejmującej raty leasingowe. Sąd ten podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji. W ocenie tego Sądu, nie było podstaw do przyjęcia odpowiedzialności poręczyciela wekslowego w zakresie dotyczącym kary umownej, ponieważ nie można było wystawczyniom weksla (kontrahentkom powoda) zarzucić niewywiązanie się z obowiązku zwrotu (objętej umową leasingu) aparatury dyskotekowej. Należności powoda obejmujące raty leasingowe wynikały z umowy leasingowej i przedawniały się zgodnie z zasadami ogólnymi (art. 118 k.c.). Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzutu wygaśnięcia zobowiązania wekslowego, ponieważ takiego wniosku nie usprawiedliwiała treść pkt XI – ust. 4 o.w.u. leasingu. Nie było bowiem zamiarem stron to, aby zabezpieczenie wekslowe wygasło przed pełnym wykonaniem i rozliczeniem umowy leasingu.

W kasacji pozwanego podniesiono zarzuty naruszenia art. 385 § 2 k.c., art. 65 k.c., art. 353¹ k.c. i art. 245 k.p.c. Skarżący domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i orzeczenia co do istoty sprawy, tj. oddalenia powództwa wobec pozwanego, ewentualnie – uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Wbrew stanowisku pozwanego (poręczyciela wekslowego), nie ma podstaw do przypisania mu prawnego statusu konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c. Oczywiście, status konsumenta mógłby mieć także podmiot zaciągający wobec wierzyciela zobowiązanie wekslowe, w tym – poręczyciel wekslowy. Zgodnie z ustaleniami dokonanymi przez Sąd Apelacyjny, nie kwestionowanymi przez pozwanego, pozwany „w ramach działalności gospodarczej zajmował się dystrybucją sprzętu służącego wyposażeniu dyskotek”. Był zainteresowany w zawarciu umowy przez wystawczynie weksla (leasingobiorców), ponieważ „do każdej transakcji (leasingowej) miał odpowiednią marżę” (s. 3 uzasadnienia). Ustalenie takie wyłącza zatem możliwość przypisywania pozwanemu

(poręczycielowi wekslowemu) statusu konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c. w zakresie zobowiązania wekslowego wobec posiadacza weksła (powoda)

2. Istota sporu sprowadza się do właściwej interpretacji postanowień pkt IX ust. 4 o.w.u. Zgodnie z tymi postanowieniami, z chwilą zwrotu przedmiotu leasingu w sposób spełniający wymogi umowy leasingu, wygasają zabezpieczenia ustanawiane przez leasingobiorcę, zaś leasingodawca zobowiązany jest w terminie 7 dni do zwrotu leasingobiorcy kaucji w niepotrącalnej części oraz weksła gwarancyjnego. Według Sądu Apelacyjnego, zamiarem stron było przyjęcie zabezpieczenia (w tym – wekslowego) do czasu pełnego wykonania umowy leasingowej (tzw. rozliczenia się stron). Skoro zatem należność leasingodawcy wynikająca z umowy leasingowej nadal istnieje (w postaci opłat leasingowych), to uzasadnia ona również prawny byt zabezpieczenia wekslowego w postaci poręczenia złożonego na tym weksłu.

W związku z tym, że pozwany (poręczyciel wekslowy) nie ma statusu konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c., przy interpretacji wspomnianych postanowień o.w.u. (wzorca umownego stosowanego przez powoda) nie było podstaw do przyjęcia wykładni tego wzorca na korzyść konsumenta (art. 385 § 2 k.c.). Nietrafny okazał się zatem zarzut naruszenia tego przepisu przez Sąd drugiej instancji. Pozostaje jednak do rozważenia to, czy Sąd ten dokonał prawidłowej wykładni postanowień pkt IX ust. 4 o.w.u. w wyniku powiązania skutku w postaci wygaśnięcia zobowiązania wekslowego poręczyciela z tzw. rozliczeniem się leasingobiorców z umowy leasingowej (w niniejszej sprawie - zapłaty opłat leasingowych). Należy uznać, że taka konstatacja Sądu Apelacyjnego brzmi jednak zbyt kategorycznie. W każdym razie brak w tym zakresie dostatecznego, odpowiednio umotywowanego wyводу przy uwzględnieniu także innych postanowień o.w.u. i indywidualnej umowy leasingowej.

Ocena treści postanowień pkt IX ust. 4 o.w.u. została podjęta bez odpowiedniego poszerzenia postępowania dowodowego, pozwalającego dokonać właściwej interpretacji tych postanowień (art. 65 § 2 k.c.). Nie wiadomo więc, dlaczego Sąd skutek wygaśnięcia zabezpieczenia powiązał z formułą „spełnienia wymogów umowy”, skoro treść zdania pierwszego mogłaby właśnie wskazywać

na to, że formuła ta może odnosić się przede wszystkim do „zwrotu przedmiotu leasingu” (por. § 5 umowy leasingu). W dokonanych przez Sąd Apelacyjny ustaleniach przyjęto, że leasingobiorczynie wywiązały się ostatecznie z obowiązku zwrotu przedmiotu leasingu i wywiązanie się to nie zostało uznane za nieodpowiadające wymogom umowy leasingu. W omawianym pkt IX ust. 4 o.w.u. - inaczej niż w innych postanowieniach tego wzorca - nie wspomina się wprost o „rozliczeniu umowy” (por. np. pkt VIII ust. 3). Oznaczać to może wyraźne określenie w pkt IX ust. 4 o.w.u. katalogu zdarzeń, z którymi może łączyć się wygaśnięcie ustanowionych zabezpieczeń, zwłaszcza że zwrot weksla gwarancyjnego powiązано zapewne właśnie ze zwrotem przedmiotu leasingu uprawnionemu.

W pkt IX ust. 4 o.w.u. wspomina się wprawdzie o wygaśnięciu zabezpieczeń ustanowionych przez leasingobiorcę (a nie przez osoby trzecie), ale nie sposób przyjąć, że regulacja tych postanowień wzorca umownego nie odnosi się do zobowiązań wekslowych zaciągniętych przez inne osoby (np. poręczycieli wekslowych) w wyniku złożenia podpisu na wekslu wystawionym przez leasingobiorcę. Poręczenie wekslowe poszerza tylko krąg dłużników określonych w przyjętym przez powoda wekslu gwarancyjnym.

Nie da się, oczywiście, skutecznie podważyć stanowiska, że zgodnie z treścią deklaracji wekslowej (k. 7) wystawiony weksel gwarancyjny obejmował także raty leasingowe należne od wystawczyń weksla. W treści tej deklaracji wspomina się bowiem o „zadłużeniu z tytułu umowy leasingu”. To samo wynika z treści pkt VII ust. 2 o.w.u. Inna artkulacja treści pkt IX ust. 2 o.w.u. w zestawieniu z brzmieniem pkt VII ust. 2 o.w.u. może prowadzić do wniosku, że w tym pierwszym punkcie powiązано jednak istnienie zobowiązania wekslowego już z faktem zwrotu przedmiotu leasingu przez osoby zobowiązane (wystawczynię weksla), a nie – z wygaśnięciem ich zadłużenia w postaci rat leasingowych. Wprawdzie wierzyciel z reguły przyjmuje zabezpieczenia, które przynajmniej równoważą w sensie prawnym zakres zabezpieczonej wierzytelności (należności objętych zabezpieczeniem), ale przecież w treści umowy objętej zabezpieczeniem (w danej sprawie – w umowie leasingu) mogłyby znaleźć się także inne postanowienia odnoszące się jedynie do części (fragmentów) zabezpieczonej

wierzytelności. Warto także zwrócić uwagę na to, że w o.w.u. przewidziano możliwość ustanowienia przez leasingobiorców odpowiedniej kaucji pieniężnej i właśnie taka kaucja mogła być wykorzystana z woli wierzyciela (leasingodawcy) do regulowania należności wymaganych od leasingobiorcy po zakończeniu stosunku leasingu (możliwość potrącenia z kaucji „należności i wszelkich roszczeń niezaspokojonych przez leasingobiorcę”; pkt VII ust. 3). Postanowienia umowy leasingu z dnia 20 marca 2000 r. (§ 4) mogą wskazywać na to, że wspomniana kaucja nie została zastrzeżona, niemniej jednak w o.w.u. pozostały wspomniane postanowienia dotyczące m.in. wygaśnięcia zabezpieczeń i możliwości wykorzystywania przez wierzyciela (posiadacza weksla) wręczonej mu kaucji pieniężnej.

Nie może być z pewnością wątpliwości co do tego, że pkt IX ust. 4 o.w.u. odnosi się także do zabezpieczenia wekslowego. Wynika to z użytej w tym przepisie ogólnej formuły „zabezpieczenie”. Ponadto wspomina się tam także o zwrocie weksla gwarancyjnego. Może pozostać kwestią, jak rozumieć zwrot wygaśnięcie zobowiązania wekslowego w rozumieniu pkt IX ust. 4 o.w.u. i to w sytuacji, w której weksel gwarancyjny pozostawałby jeszcze we władaniu leasingodawcy (remitenta). Z treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie wynika to, jakie znaczenie prawne przywiązywał Sąd Apelacyjny do tego faktu. W każdym razie powiązanie skutku wygaśnięcia zabezpieczenia wekslowego (zapłaty sumy wekslowej) z faktem zwrotu przedmiotu leasingu uprawnionemu, prowadziłoby do powstania po stronie poręczyciela zarzutu odmowy wykonania zobowiązania wekslowego (zapłaty sumy wekslowej) jako zarzutu wynikającego ze stosunku osobistego łączącego tego poręczyciela z remitentem weksla.

Z przedstawionych względów należało uznać za uzasadniony zarzut naruszenia art. 65 k.c. Sąd Apelacyjny w związku z interpretacją pkt IX ust. 4 o.w.u. ograniczył się bowiem tylko do ogólnej, kategorycznej konstatacji bez odpowiedniego, nawet ogólnego umotywowania takiej konstatacji przy uwzględnieniu innych postanowień tego wzorca. Dlatego należało zaskarżony wyrok uchylić w części oddalającej apelację pozwanego (pkt II) oraz orzekającej o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt III) i w tym zakresie przekazać sprawę

Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania (art. 393¹³ § 1 k.p.c. w zw. z art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2005 r.; Dz. U. z 2005 r., Nr 13, poz. 98).